

Йылдыз Эсра

**МЕКТЕП ОКУУЧУЛАРЫНЫН ИНТЕРНЕТ КОЛДОНУУ МАДАНИЯТЫН
КАЛЫПТАНДЫРУУДА МУГАЛИМДЕРДИН РОЛУ**

Йылдыз Эсра

**РОЛЬ УЧИТЕЛЕЙ В ФОРМИРОВАНИИ У ШКОЛЬНИКОВ КУЛЬТУРНОГО
ПОЛЬЗОВАНИЯ ИНТЕРНЕТОМ**

Yildiz Esra

**THE TEACHER'S ROLE IN SHAPING THE STUDENTS FOR CULTURAL
USE OF THE INTERNET**

УДК: 371:372.681.5

Макалада мектеп окуучулардын интернетти колдонуусу жана мугалимдердин аларга берген жардамы каралган.

В статье рассматривается пользование школьниками Интернета и помощь учителей в этом процессе.

This article discusses the use of the Internet and students help teachers in this process.

Билим берүүнүн максаттарынан бири да инсандарды замандын жана өлкөнүн керегине жараган маалымат менен камсыз кылуу. Жакшы бир билим берүү системасы инсандарды жашаган коомго да, заманбап дүйнөбүзгө да ылайык мүчө кылып жетиштирет. Билим берүү системасынан күтүлгөн нерсе болсо өнүгүүгө керек болгон сапаттуу инсан күчүн, инсандардын жөндөм жана билим деңгээлин эң пайдалуу даражада баалап, жетиштирүү болуп саналат. Билим берүүнүн негизги максаты инсан жана коомчулуктардын билим берүү системасында беирлген маалыматтарды үйрөнүүсү жана мунун коом ичинде таралып маданиятка айлануусу болуп эсептелет.

Пармлейдин ою боюнча болсо интернеттин жардамы менен окуучулар класстагы проекттер жана өз ойлору менен бөлүшө алышкан, керек болгон маалыматты таба алган жана сын пикирге ээ болгон инсандар катары жетишишет [1,51].

Интернет бир гана окуучулар үчүн эмес, мугалимдер үчүн да маанилүү жеңилдиктерди жаратат. Интернеттин жардамы менен окутуучу башка мугалим жана билим берүүчүлөр менен байланыша алат жана мунун натыйжасында билим берүү ыкмасын байыта алат. Окутуучу төрт дубал арасында тыгылбастан дүйнөгө ачыла алат. Чоң борбор шаарлардан узакта болгон мугалимдер билим берүүгө керек болгон материал, документ, маалымат жана колдоону интернеттен ала алат.

Эң чоң компьютер тору катары кабыл алынган интернет аркылуу камсыз кылынган маалыматт эң көп билим берүү тармагына оң таасиринтигизгендигин айтууга болот. [2,18]; [3]. Кадимки билим берүүдө эки негизги фактор болгон окуучу жана мугалим терминдери үйрөнгөн жана жеңилдештирген деген терминдерге айланган. Бул абалда дагы деле маанилүү деп эсептелген мугалим аркылуу билим берүү же болбосо окутууга каршы келген негизи окуучу болгон үйрөтүүгө негизи үйрөнгөн болгон системаны да кошуу керек болууда. Интернет билим берүү мекемелеринде түрдүү максаттарда колдонулушу мүмкүн. Интернет менен класстар дүйнөгө ачылууда жана үйрөнүү кызык болууда. Окуучу жана окутуучулар үчүн убакыт жана мейкиндик чеги жоголууда [4]. Окуучулар үйлөрүндө колдонгон интернетти мектептеринде да колдоно алуусу үчүн мектеп башкармалыгынын бул маселеде боюнча жасаган иштери маанилүү. Мектеп башкармалыгынын интернеттин билим берүүдө колдонулуусу жана окуучуларды заманбап технологиялар менен тааныштырууда ишке ашыруусу керек болгон милдет жана жоопкерчиликти төмөндөгүдөй [5,14]. Мектеп башкармалыгынын мугалимдерди өнүктүрүүдөгү ролу. Мугалимдер үчүн билим берүү курстарын, конференцияларды жана семинарларды өткөрүү же болбосо мугалимдердин мындай иш аракеттерге катышуусун колдоосу зарыл.

- Мектеп башкармалыгынын технология координаторун алуусу. Мектепте техникалык жардам ала турган адистер менен билим берүү технологиясы тармагында адистешкен мугалимдерди иштетүү керек. Мектептерде технология адисин иштетүү өлкөбүздүн шарттары үчүн ыңгайлуу болбошу мүмкүн. Бирок, дүйнөгө шайкеш келүү жана технологиянын мектепте пайдалуу колдонулуусу үчүн керек. Ошондуктан, компьютер мугалимин алуу мүмкүн. Бул мектептин бюджетти, мугалимдин саны жана интернетти колдонуу деңгээлине жараша болот.

- Маалымат технологиялары класстарын сабактан сырткары жана эс алуу күндөрү да окуучулар үчүн ачуу. Убакыт өткөн сайын билим деңгээли биртоп илгерилеген окуучулардын жардамы менен бул классты ачык кармоого болот.

- Мугалимдердин окуучуларга проекттер боюнча тапшырма берүүсү үчүн алардын интернет колдонуусуна шарт түзүп берүү. Окуучулардан сырткары мугалимдер да интернетти колдоно алышат.

Мугалимдердин мектепте окуучулардын интернет колдонуусу үчүн түзүүсү керек болгон шарттар:

- Эң ылайыктуу технологияны тандоосу зарыл
- Технологияны сабактар менен пайдалуу кылып жалпылаштыруусу зарыл
- Мектеп башкармалыгы жана борбор уюмдар менен байланышып, интернетте аткарган жумуштарын баалап, сунуштарды киргизүүсү зарыл
- Окуучуларга сабактарына байланыштуу интернет адрестерди берүү жолу менен багыттосу, бул жол менен интернетти мектепте да, үйдө да пайдалуу кылып колдонуусун камсыз кылуу [5,12].

Бул маалыматтарга кошумча катары мугалимдер окуучулардын үй-бүлөөлөрү менен байланышта болуп, окуучулардын үйдө эмне кылгандарын жана эмне менен алек болуусу зарыл экенин ата-энелер менен талкуулоосу зарыл.

Интернеттин билим берүү процессинде колдонулуусу менен бирге класстар мугалим жетекчи болгон жана кызматташтыкка даяр мугалимдердин келип чыккан чөйрөгө айландыруу мүмкүн [6,78].

Интернетте мугалимдин негизги философиясы окутуучу жана окуучунун чогуу үйрөнүүсү болуп саналат. Кадимки билим берүү системасында үйрөнүүнүн калыптануусунда мугалимдин ролу өтө зор. Башкача айтканда, үйрөнүүнүн калыптанышы мугалим бере турган билим жана анын сабыры менен чектелет. Бул жерде мугалимдин тажрыйбасы, адистик билими, жеке мүнөзү ж.б. үйрөнүүгө таасирин тийгизет. Жакшы мугалим кадимки билим берүүдө үйрөнүүнүн калыптануу гарантиясы болбосо да, үйрөнүүнүн калыптануусуна таасирин тийгизет.

Интернеттин билим берүүдө колдонулуусу менен бирге адаттагы окуучу жана окутуучу терминдери өзгөргөн. Окуучу жаттаган эмес "үйрөнгөн", мугалим авторитет эмес "жеңилдептирген" деген сапаттарда алган. Окуучунун ролу эми бир гана өзүнө берилген маалыматты алуу же болбосо жаттоо эмес, ошол эле учурда, маалыматты издеп табуу, изилдөө, күнүмдүк жашоодо андан пайдалануу болуп саналат. Мунун натыйжасында "өмүр бою үйрөнүү" түшүнүгү күчүнө кирди. Бул түшүнүктүн ордуна "глобалдык" деген түшүнүк келген. Ошентип, интернет кадимки билим берүүдөн улам пайда болгон мейкиндик жана убакыт түшүнүктөрүн жокко чыгарган, б.а. үйрөнүүнү убакыт жана мейкиндикке байланыштуу эмес экенин далилдеген.

Интернеттин билимге жана билим берүү системасына чоң салымын кошо тургандыгы бир чындык. Өлкөбүздүн экономикалык абалын жана жалпысынан мектептерде интернет класстарынын жетишпегендигин эске алсак интернет кафеелерди билим берүү максатында колдонуу биринчи планга чыгат. Анткени, өмүр бою үйрөнүү (lifelong learning) жана үйрөнүү коому (learning society) түшүнүктөрүнүн алкагында интернеттин билим берүү максатында колдонулуусу үчүн интернет жана интернет кызматтары көрсөтүлгөн интернет кафеден пайдалануу келечек үчүн да чоң мааниге ээ.

Интернеттин билим берүү максатында колдонууда ар бир сабак боюнча окуучуларга жылдык тапшырмалар берүүдө ошол темага байланыштуу интернет сайттарынын болуусун жана кеңири жыйынтык талап кылынышы мүмкүн. Мындай тапшырмалар окуучуларга интернетте изилдүү жүргүзүүнү үйрөтөт жана чогултуу керек болгон биртоп маалыматты аз убакытта чогултууну камсыз кылат. Бул алгачкы баскычтан кийин окутуучулардын ар кандай темада окуучулар топтогон булактарды карап, сабакта колдонула турган бир программа даярдоосу керек болот. Сабакта ар бир окуучу интернетти колдонуусу зарыл эмес, бир чоң экрандын жардамы менен окутуучунун түшүндүрүүсү менен да ишке ашыруу мүмкүн. Мындай ыкма менен доскага жазуу керек болгон материалды экрандан көрсөтүп биртоп убакыт үнөмдөөгө болот жана сүрөттөр жана графикалардын жардамы менен карап үйрөнүү жөндөмдүүлүгү жакшы болгон окуучуларга кайрылуу мүмкүн. Интернеттин класста колдонулуусу сабакта убакыт үнөмдөөдөн сырткары окуучулар каалаган убакта үйлөрүндө же интернетке кошула ала турган бир жерде суроо пайда болгон сайттарга кайра кирүүсү жана теманы тереңирээк үйрөнүүсүнө мүмкүнчүлүк берет. Бул жол менен үйрөнүүнү каалаган же болбосо компьютер колдонууну жактырган окуучулар үчүн маалыматка жол ачылууда [7].

Окутуучулар интернетти адистик өсүүлөр үчүн, сабактарда булак катары жана окуучуларга изилдөө жана проект боюнча тапшырмаларды берүүдө колдонуусу мүмкүн. Окутуучулар үчүн биртоп интернет сайттарында пландар, суроо банктары, программалар, мыйзамдар кодекси жана белгилүү темаларда тартышуу беттери болгон форумдар бар.

Окутуучулардын адистик өсүшү үчүн интернетти колдонуусу тууралуу бирнече мисал келтире турган болсок, мугалимдер:

- Кат жазышуу же болбосо электроникалык жарыяларды колдонуп, башка аймак же болбосо мектептердеги башка мугалимдер менен билим берүүгө байланыштуу суроолорду талкуулоосу мүмкүн, өз ойлорун билдире алат, техникалык маселелер жана билим берүүгө байланыштуу маселелерде бири бирине жардам бере алышат.

- Билим берүү стратегиялары, ыкмалары жана билим берүү пландары камтылган маалыматтар негизинен пайдалана алат.

- Китепкана изилдөөлөрүн жөргөзө алат, илимий маалымат булактарына жете алат, билим берүү материалдарынын архивинен пайдалана алат.

- Башка мугалимдер менен байланышып, маалымат ала алат [8,155].

Окуучулардын өздөрү муктаж болгон маалыматты табуусуна жардамчы болгон интернет ошол эле учурда, алардын маалыматты табууда жоопкерчилик сезүүсүн да камсыз кылат. Интернет өзү тартуулаган бир топ мүмкүнчүлүк менен буга руксат берүүдө жана окуучулардын үйрөнүү муктаждыктарын камсыз кыла алат. Окуучуларга класста кызматташтыкты өнүктүрүү жана маалыматтарын өздөштүрүү маселесинде кадимки чөйрөгө караганда жумшагыраак сунулат.

Интернетти мектептерде колдонуу окуучуларга төмөндөгүдөй пайдаларды алып келет:

- Интернет маалыматтар менен эки тараптуу бөлүшүү чөйрөсүн жаратат жана башка колдонуучулар менен өз ойлорун тартышуу мүмкүнчүлүгүн тартуулайт.
- Интернет белгилүү бир окуучу жана мугалим тобуна жалпы тармагы боюнча башка аймактагылар менен байланышуу мүмкүнчүлүгүн тартуулайт.
- Интернет окуучуларда өздөрү жалгыз изилдөө жүргүзүү жөндөмдүүлүгүн пайда кылат. Ыңгайлуу техникалар менен пайда болгон бул жөндөмдүүлүктөр интернеттен алынган маалыматтарды пайдалуу колдонуу жөндөмүнө да айлануусу мүмкүн [9,23].

Адабияттар:

1. Parmley, D.M. (1994) “**Move over, superman**”. Vocational Educational Journal, Sayı 69, (1994), s. 51.
2. AKINOĞLU, Orhan (2002), “*Eğitim ve Sosyalleşme Açısından İnternet Kullanımı-İstanbul Örneği*”, Basılmamış Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
3. İŞMAN, Aytekin (2001), “Bilgisayar ve Eğitim” SAU Eğitim Fakültesi Dergisi,
4. KARAHAN, Mehmet ve Eyüp İZCİ (2001), “Üniversite Öğrencilerinin İnternet Kullanım Düzeyleri ve Beklentilerinin Değerlendirilmesi”,
5. Bakioğlu, A. ve Şentuna, T. (2001). “**İnternet ile Eğitimde Öğretmen ve Okul Yöneticilerinin Görevleri**”. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. Sayı 9. (2001).
6. Akkoyunlu, B. (1999). “**İnternet’in Öğretim Sürecinde Kullanılması**”. BITE 1999: Bilişim Teknolojileri Işığında Eğitim Konferansı ve Sergisi Bildiriler Kitabı. (13-15 Mayıs 1999). Ankara: Meteksan, 77-82, 1999.
7. Yılmazçoban, S. ve Damkacı, F. (1999). İnternetin Eğitim Amaçlı Kullanımı. ö.Türkiye’de İnternet Konferansı Bildirileri, Ankara,
8. Yalın, H. İ. (2000). “**Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme**”. Genişletilmiş 2.Baskı. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2000.
9. Altun, S. ve Altun, A. (2000). “**Bir Eğitim Aracı Olarak İnternet**”. Milli Eğitim Dergisi. Sayı 23-25. (Temmuz-Ağustos-Eylül 2000).

Рецензент: д.филол.н., профессор Байгазиев С.Б.